

Rasmus Kvam

Tyrkia og EU

Forhandlinger om medlemskap

Bacheloroppgave i Europastudier med Statsvitenskap

Veileder: Tore Tingvold Petersen

Mai 2023

Rasmus Kvam

Tyrkia og EU

Forhandlinger om medlemskap

Bacheloroppgave i Europastudier med Statsvitenskap
Veileder: Tore Tingvold Petersen
Mai 2023

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Det humanistiske fakultet
Institutt for historiske og klassiske studier

NTNU

Kunnskap for en bedre verden

Sammendrag

Tyrkia har siden Ankara avtalen ble signert i 1963 forsøkt å bli en del av det europeiske felleskapet, men har enda ikke fullført prosessen for å bli et fullverdig medlem av EU. I 1999 anbefalte EU kommisjonen Tyrkia som fullverdig medlem, men presenterte samtidig områder Tyrkia måtte forbedre med henhold til København-kriteriene for å kunne oppnå medlemskapet. Dette førte at tyrkiske regjeringer fra slutten av 2001 til 2005 fulgte en pågående og enestående prosess med innenrikspolitiske reformer. Sammenhengen mellom politiske reformer og forholdet til EU under reformasjonsprosessen har blitt assosiert med Tyrkias europeisering. Oppgaven foretar seg historien bak EU og Tyrkias relasjon og søker å finne ut hvorvidt demokratiseringen av Tyrkia var tilstrekkelig for å oppnå medlemskap og hvilke fordeler og ulemper som ligger bak begge parters insentiver for forhandling. Oppgaven vil argumentere for at EU til dels lyktes med å demokratisere Tyrkia og forbedret mange områder i og vedrørende staten, men at ingen reel mulighet for tiltredelse utover 2010-tallet har ført til økt negativitet og en tyrkisk skepsis mot videre europeisering. Skepsis mot Tyrkia fra EU kom av kulturelle, politiske og økonomiske årsaker. Tyrkias store folketall, brudd på menneskerettigheter, behandling av minoriteter og kulturelle forskjeller (religion) er spesifikke årsaker til skepsisen fra Europeiske land. Relasjonen mellom EU og Tyrkia er svært kompleks og økonomiske, politiske, kulturelle og historiske faktorer spiller alle en rolle. Oppgaven benytter seg av 2 metoder; historiografi og «single case study analysis». Historiografien vil skape et helhetlig bilde som vil gi et oversiktlig innblikk over relasjonens historie. Dette innblikket setter meg i bedre stand til å benytte teorier for å forklare dynamikker og utfall fra både Tyrkia og EUs side ved bruk av en «single case study analysis».

Abstract

Turkey have since the Ankara Agreement was signed in 1963 tried to be part of the European Community but have not yet fulfilled the process of becoming an EU-member. In 1999 the European Commission recommended Turkey for permanent EU membership, but at the same time presented areas in the Copenhagen-criteria Turkey had to improve to finalize their membership. This led to Turkish governments from the end of 2001 until 2005 followed a consistent and unique process of domestic political reforms. The context between political reforms and the relationship with EU under the reformation process have been associated with Turkish Europeanisation. The task is undertaken the history behind EU and Turkey`s relation and seeks to discover whether the democratization of Turkey was sufficient to achieve membership and which advantages and disadvantages are behind both parts incentives for negotiation. The thesis will argue that EU partly succeeded to democratize Turkey and managed to improve many areas in and regarding the state, but that no real possibility for accession beyond the 2010s led to an increasing negativity and a Turkish scepticism towards further Europeanization. Scepticism towards Turkey from EUs side came because of cultural, political, and economical reasons. Turkeys` great population, human rights violation, treatment of minorities and cultural differences (religion) are specific causes to the scepticism from European countries. The relation between EU and Turkey is very complex and economic, political, cultural and historical factors all play their part. The thesis makes use of 2 methods: historiography and "single case study analysis". The historiography seeks to creates a complete picture which will give a clear insight into the relations history. This insight will make me better prepared to use theories in order to explain dynamics and outcome from both Turkey and EUs side with the use of a "single case study analysis".

Forord

Jeg vil gi en stor takk til min veileder Tore Tingvold Petersen for god hjelp med oppgaven. Tore var tydelig og konsis, og jeg setter stor pris på tydelige tilbakemeldinger som har hjulpet oppgaven min til å bli bedre. Jeg vil også takke mine medstudenter som har vært til hjelp, som jeg hatt mange gode samtaler og diskusjoner med og som har vært en stor moralsk støtte under bachelorskrivingen.

Innholdsfortegnelse

1.0	Innledning	10
1.1	Bakgrunn for valg av tema og tidligere Forskning	11
2.0	Forskningsdesign og metodologi.....	12
2.1	Avgrensning.....	12
2.2	Metode.....	12
3.0	Teoretisk rammeverk	13
3.1	Normativitet.....	13
3.2	Europeisering	13
3.3	Demokratisering.....	14
3.4	EU som regional sikkerhetspolitisk aktør og integrasjon	14
4.0	Historisk bakteppe.....	16
5.0	Analyse av empiri	18
5.1	Tyrkia som kandidatland	18
5.2	Tyrkias reformasjonsprosess.....	19
5.3	Skepsis mot Tyrkisk medlemskap	21
5.4	Flykningskrise og kuppforsøk.....	22
5.5	Europeisk syn på Tyrkia.....	24
6.0	Konklusjon	26
7.0	Litteraturliste.....	28
7.1	Appendiks.....	32

1.0 Innledning

Medlemskap til Tyrkia har vært et av de mest kontroversielle spørsmålene om eksterne relasjoner i Den europeiske union (EU) (Dinan, 2014, s. 324). Tyrkia har flere ganger søkt om europeisk medlemskap, og ønsket allerede i 1959 å bli del av det europeiske prosjektet da de søkte om medlemskap til det Europeiske Økonomiske Felleskapet (EØS). I 1963 lyktes Tyrkia og EU med å opprette en enighet i form av «The Ankara Agreement» som dannet en forenelse mellom Tyrkia og EØS (European Parliament, i.d). På tross av at det har vært en økende forskjell i medlemskapspreferanser, har Tyrkia og dets tilhengere innenfor EU vært i stand til å overvinne motstanden mot sin medlemskapsøknad i den grad Tyrkia fulgte EUs grunnleggende normer (Schimmelfennig, 2009).

I 1987 søkte Tyrkia om å bli fullverdige medlemmer av EU. I 1999 anbefalte kommisjonen i en rapport Tyrkia som medlemsland, men kom samtidig med en rekke krav de måtte innfri innenfor menneskerettigheter, minoriteter og demokrati (CEC, 1999a). Dette førte til at Tyrkia demokratiserte seg selv for å innfri EUs krav. Avskaffelsen av dødsstraffen i 2002 er i oppgaven hovedeksempelet på denne demokratiseringsprosessen hvor Tyrkia tilpasset seg EUs krav (Wold, 2016). Tyrkia er dog fortsatt ikke medlem av EU og medlemskap ser stadig mer usannsynlig ut. I 2016 var statusen at åtte av saksfeltene i ti år har vært blokkert for videre forhandlinger av Det europeiske råd, i praksis EUs regjeringssjefer, og på ni områder har et medlemsland brukt sin vetorett for å blokkere Tyrkisk medlemskap. Realiteten er at Ankara-avtalen og Brussel kun var i stand til å finne hverandre på 3 felt. I 2016 forsøkte Tyrkiske myndigheter og bruke migrasjonskrisen til å presse frem reelle medlemskapsforhandlinger med EU, da EU tok kontakt for å bedre forholdene under krisen. Dette var Tyrkias siste reelle forsøk på å oppnå medlemskap (Kvistad, 2016).

Oppgaven vil ta for seg historien bak EU og Tyrkias relasjon og forhandlinger og vil se på hvordan EU har brukt sin normative makt til å europeisere og demokratisere Tyrkia i et forsøk på å realisere en integreringsprosess. Oppgaven vil også ha den hensikt å skape et mer helhetlig bilde av dynamikkene som preger prosessene, og tar derfor for seg perspektiver både fra Tyrkia, EU og Europa i perioden mellomkrigstiden til i dag. For å skape et helhetlig bilde av situasjonen vil oppgaven være avgrenset fra etterkrigstiden og frem til nåtiden. Det vil være et ekstra søkelys på tidlig 2000-tallet da Tyrkia gikk igjennom flere store reformer (deriblant avskaffelsen av dødsstraffen) for å svare på EUs tiltredelseskrav. Jeg vil først legge danne en begrepsavklaring, deretter legge ut et historisk bakteppe for oppgaven der jeg beskriver begivenhetene. Etter det vil oppgaven danne empiri og utføre en analytisk drøfting før jeg til slutt vil konkludere oppgaven. Oppgaven vil forsøke å avdekke diverse spørsmål. Var demokratiseringsprosessen tilstrekkelig i Tyrkia nok til at de burde få fullt europeisk medlemskap? Og hvilke fordelere og ulemper ligger bak begge parters insentiver for forhandling? Jeg vil argumentere for at EU til dels lyktes med å demokratisere Tyrkia og forbedret mange områder i og vedrørende staten, men at ingen reel mulighet for tiltredelse utover 2010-tallet har ført til økt negativitet og en tyrkisk skepsis mot videre europeisering. En nasjonalistisk bølge i Europa har også vært med på å skape skepsis/frykt for mennesker utenfor EU også Tyrkia (Dinan, 2014, s. 326).

1.1 Bakgrunn for valg av tema og tidligere forskning

Tyrkia er det landet som lengst og tydeligst har ønsket EU medlemskap uten å få det til. Tema virket derfor spesielt interessant siden Tyrkia det siste året har vist en større tiltrekning østover.

Tidligere forskning om emnet fremhever den komplekse og mangefasetterte naturen til forholdet mellom Tyrkia og EU, med økonomiske, politiske, kulturelle og historiske faktorer som alle spiller en rolle. EU har gjort det tydelig at Tyrkia er en strategisk partner i regionen, men at problemer vedrørende menneskerettigheter, ytringsfrihet og rettstaten har ført til et delt EU når det kommer til Tyrkisk medlemskap (Dinan, 2014, 324).

2.0 Forskningsdesign og metodologi

2.1 Avgrensning

Oppgaven vil være avgrenset seg til tiden etter andre verdenskrig, men vil så vidt berøre 1920-tallet da Atatürk lanserte ideen om modernisering og vestliggjøring i Tyrkia (Rumford, s. 94).

Kildearbeidet mitt har vært variert i henhold til at jeg har ønsket å se situasjonen og oppgaven fra ulike vinkler. Jeg har jobbet med litteratur og avisartikler, men har også tatt godt i bruk internett for å finne både avisartikler og vitenskapelige tidsskrifter, artikler og bøker. [Google Scholar](#) har særlig blitt brukt for å finne gode kilder. Kildemateriale mitt er sentrert fra sent 90-tall til nåtiden. I flere bøker jeg har lest er det relevante emnet kun en bolk eller et kapittel som jeg har lest og deretter plukket ut de viktigste poeng, argument eller fakta. De fleste kildene mine er engelske, med unntak av noen norske kilder og norske avisartikler. Jeg har også brukt aviser med ulike politiske eller ideologiske vinklinger for å kunne forstå og argumentere for ulike sider av situasjonen og oppgavenes spørsmål.

Mange timer er blitt brukt til å finne gode kilder og flere ganger har jeg kuttet ut kilder jeg mener ikke er tilstrekkelig. Jeg har også sjekket kilder til historikerne/statsviterne jeg har skrevet om får å oppdage eventuelle hull i min litteraturliste. Jeg har ønsket å bruke søkeord som er beskrivende for situasjonen og som derfor vil være relevante for oppgaven min. Eksempler på slike søkeord er «demokratisering i Tyrkia», «Tyrkia Europeisering» eller «Tyrkia og EU». Jeg har lest mye Tyrkisk historie for å kunne diskutere ulike dynamikker som kan spille inn på Tyrkia og EUs situasjon.

2.2 Metode

Oppgaven vil benytte både historiografi og «single case study analysis» som metode. Historiografi kan defineres som å «Samle historiske observasjoner i en sammenhengende framstilling, en historie om historie» (Andresen, Rosland, Rymin og Skålevåg, 2017). Historiografidelen vil ikke gi ny kunnskap om Tyrkia og EUs forhold, men søker å samle informasjon fra ulike kilder for å danne et bilde på Tyrkias søken etter EU medlemskap etter 2.verdenskrig. Her vil tiltredelsesprosessen mellom EU og Tyrkia være sentral og da også hvilke grep Tyrkia og EU har benyttet for å oppnå ønsket resultat. Oppgaven vil også benytte en «single case study analysis» som søker å finne mønster/svar på statsvitenskaplige spørsmål som blir spurt i teksten. Ved å bruke informasjonen tilegnet ved historigrafisk metode vil jeg få en bedre helhetlig oversikt og kunnskap om situasjonen. Dette vil sette meg i bedre stand til å benytte teorier for å forklare dynamikker og utfall fra både Tyrkia og EUs side.

3.0 Teoretisk rammeverk

Denne delen av oppgaven vil jeg definere sentrale begreper for oppgaven som vil brukes igjennom hele oppgaveteksten. De fire begrepene som defineres er normativitet, Europeisering og demokratisering. Til sist vil jeg definere integrasjon og EU som en regional sikkerhetspolitisk makt.

3.1 Normativitet

Konseptet normativ makt har blitt brukt for å beskrive den distinkte Europeiske «ideologiske innflytelsen» EU har tilegnet seg i henhold til andre medlemmer i internasjonale relasjoner. Tyrkia er en av statene her. Ideen bak konseptet er at EU former et slags internasjonalt system basert på attraktiviteten bak deres ideer, standarder og verdier. I stedet for å benytte seg av hard makt (sanksjoner, militær makt) ønsker EU bruk av myk makt (normativ makt) som redskap for innflytelse. I økende grad har dog EU «domestisert» relasjoner mellom medlemstater (Manners and Whitman, 2000, s. 257). EU har vært en normativ makt, men har utviklet seg til å ta i bruk hard makt for å tilegne seg mer innflytelse. Det beste eksempelet her er EUs enighet i juni 1999 da EUs sikkerhets- og forsvarspolitik (ESDP) ble til. Denne avtalen førte til at EU etablerte en hurtig reaksjonsstyrke på 60 000 mennesker. Man kan argumentere for at oppgavene styrken har, kan defineres som normative, da NATO er til stede og tar av seg spørsmål som omhandler forsvar og kjernefysisk evne (Manners, 2002, s. 237).

Sjursen diskuterer EUs normative makt og stiller spørsmål til hvorvidt man kan være en normativ makt når man promoterer normer for å forbedre sine nasjonale interesser, og om promotering av normer som ikke er sett på som internasjonalt aksepterte? (2006, s. 239). Kan en handling der man prøver å dytte sin mening på noen defineres som en sivilisert normativ handling? EULEX-operasjonen i Kosovo betegnes som EUs største normative operasjon (Eeas). EU gikk inn i Kosovo for å hjelpe de etablere demokratiske institusjoner av Europeisk standard. De brukte ikke makt for gjennomføringen, men EUs arbeidere som gikk inn i Kosovo brukte sin innflytelse for å få Kosovo til å forfølge Europeiske verdier, ideer, normer og standarder (Shepherd, 2009, s. 515-516). I oppgaven vil vi se på EU og hvordan de har brukt normativ makt for å tilegne seg innflytelse i deres forhold med Tyrkia.

3.2 Europeisering

En kompleks gjensidig avhengighet kan være i stand til å skape fred og stabilitet, men regional stabilitet vil som oftest være avhengig av at normer og regler blir etablert og etterfulgt av en dominant aktør. Slike prosesser som omhandler europeisk integrasjon, blir referert til som «europeisering» (Rieker, 2012). Diez, Agnantopoulos and Kaliber observerer på sin side i File (2005) at Europeisering i alle sine applikasjoner omhandler:

«The construction and spread of what come to be regarded as "European" norms regarding particular policies, political procedures of social self-definitions».

EU har ønsket å europeisere ikke bare medlemsland, men også land som Tyrkia. EU ønsker å påvirke for å skape en bedre verden med bedre hensyn til menneskerettigheter og demokratiske institusjoner.

3.3 Demokratisering

Etter Tyrkia fikk status som søkerland til EU og begynte forhandlinger om medlemskap lovte Tyrkerne å imøtekomme EU-krav om demokratisering av landet (Kaya, 2015). Demokratisering defineres som en endringsprosess hvor et politisk regime blir mer demokratisk. Begrepet brukes gjerne slik den også gjør i oppgaven om ikke-demokratiske samfunn hvor det åpnes opp for større grad av politisk deltakelse, ytringsfrihet og opposisjon mot de som styrer. Dersom en demokratiseringsprosess fullføres optimalt vil det ende med at et ikke-demokratisk land blir demokratisk. Dette kan eksempelvis skje ved at et nytt politisk regime overtar makten gjennom demokratiske valg (ibid). Tyrkia på sin side skiftet ikke politisk regime, men Erdogan som satt ved makten ønsket å demokratisere Tyrkia for å møte kriteriene for EU-medlemskap. Det motsatte av demokratisering er «autokratisering». «Autokratisering» beskriver prosessen når et demokratisk regime blir mer autoritært (ibid).

3.4 EU som regional sikkerhetspolitisk aktør og integrasjon

EU fungerer som en regional sikkerhetspolitisk aktør i Europa. Hovedfunksjonen til EUs integrasjonsprosess kan sies å være utviklingen av et felles verdigrunnlag og regelsett ved bruk av normativ makt (Rieker, 2012) Dette utgjør selve grunnlaget for EU som sikkerhetspolitisk aktør. Denne strategien har vært sentral i integrasjonsprosessen og i dens utvidelse. Tyrkia som ønsket å bli del av EU tok til seg disse verdigrunnlagene og regelsettene også fordi det ville gi bedre forhandlingsforhold for medlemskap desto likere EU de framsto (ibid).

I denne oppgaven vil EU bli sett på som en global normativ makt i konteksten av deres forhold med Tyrkia. EUs integrasjonsprosess vil først og fremst bli sett på som et fredsprosjekt da ideen har utspring fra ulike teorier om gjensidig avhengighet, demokratisk fred og sikkerhetsfelleskap med europeisering som mål.

Rieker (2012) skriver at graden av integrasjon vil være avhengig av tre forhold:

1. Tilknyningsavtalenes omfang
2. Graden av deltagelse i EUs politikkområder
3. Graden av europeisering eller tilpasning til EUs regler, normer og verdier.

Desto tettere integrasjonen er mellom EU og deres assosierte medlemmer desto mer effektiv vil EU kunne være som en regional sikkerhetspolitisk aktør. Tyrkia har vært en viktig alliert for EU, med tanke på deres posisjon, store areal og folketall. Når det kommer til omfanget av tilknyningsavtaler antar man at desto flere politikkområder de dekker desto større grad vil det være av integrasjon, stabilitet og sikkerhet. Høy grad av tilknyningsavtaler indikerer et forhold basert på gjensidig avhengighet og sikkerhet som fører til mellomstatlig samarbeid og stabilitet (Keohane og Nye, 1977). En sterk

Økonomisk integrasjon har vært et sikkerhetspolitisk instrument som har bidratt til fred og stabilitet i Europa.

Graden av deltagelse handler om hvor stor grad et land er involvert i og deltar i EUs politikk. Dersom en stat deltar mer tilsier dette at staten er mer villig til å forplikte seg og da er sannsynligheten større for at det vil oppstå et sikkerhetsfelleskap som er bygget rundt en felles forståelse eller identitet. Den involverte staten kan delta aktivt ved å bidra med økonomiske, menneskelige eller tekniske ressurser på spesifikke politikkområder. Eller deltagelsen kan være en passiv rolle i form av deltagelse som observatør på møter. EU er viktigere som en stabiliserende kraft desto mer aktivt en stat deltar i EU-politikk (Rieker, 2012).

Når det kommer til graden av europeisering/tilpasning er det viktig å se på hvordan ulike staters evne er til å tilpasse seg EUs regler, normer og verdier. I denne oppgaven skal vi videre se på hvordan Tyrkia har evnet nettopp dette. En analyse som evaluerer EU som regional sikkerhetspolitisk aktør kan også avsløre hvorvidt tilpasningen er reell og effektiv. Tre ulike dimensjoner skiller mellom når man forsøker å forklare hvorfor ulike naboland tilpasser seg EU-standardene i forskjellig grad. Disse dimensjonene er institusjoner, makt og interne forhold. Institusjoner spiller en rolle da det vil være en sammenheng med utformingen av EU-regler og deres effekt og hvordan den ytre politiske styringen i form av institusjoner fungerer. En forklaringsmodell som i tillegg setter søkelys på makt, vil på sin side tvinge frem overholdelse av regler og normer. Slik makt vil kun være til stede dersom EU og aktuelle naboland (Tyrkia) har en grad av gjensidig avhengighet. Den siste dimensjonen omhandler forskjeller i nabolands interne forhold som har betydning for evnen til overholdelse av regler og normer (Rieker, 2012).

4.0 Historisk bakteppe

Ankara-avtalen som ble inngått mellom EØF Og Tyrkia i 1963 tok sikte på å fremme en kontinuerlig og balansert styrking av handelsmessige og økonomiske forbindelser mellom partene og gradvis å etablere en tollunion. Traktaten komprimerer 3 steg:

1. Et forberedende steg (+/- 5 år)
2. En overgangsperiode som involverer dannelsen av en tollunion (12 år) og
3. Et Finale steg
(European Parliament)

Da traktaten opprinnelig ble signert fungerte assosiasjonen som et mellomsteg for Tyrkia mot fullverdig medlemskap i EØF og senere EU. Det siste steget i Ankara-avtalen var oppnåelsen av en EF-Tyrkia tollunion som startet i 1996. Tollunionen var basert på at statusen av varer i fri sirkulasjon er begrenset til produkter andre enn jordbruksprodukt og kull- og stålprodukt som er underlagt fortrinnsavtaler basert på deres opprinnelsesstatus. Industriprodukter med opprinnelse i Tyrkia, inkludert bearbejdede landbruksprodukter og kull- og stålprodukter drar nytte av det paneuropeiske systemet for kumulering av opprinnelse (European Parliament).

I 1987 leverte Tyrkia sin søknad om formelt medlemskap i EF (Rieker, 2012). Responen fra Europakommisjonen bekreftet Tyrkias muligheter for medlemskap, men utsatte prosessen på grunn av den politiske og økonomiske situasjonen i Tyrkia samt deres konfliktfylte forhold til Hellas og Kypros. Skeptisismen mot Tyrkia ble bekreftet i 1997 da flere Østeuropeiske stater satte i gang tiltredelsessamtaler med EU, men ikke Tyrkia. EU og Tyrkia startet opp forhandlinger om medlemskap igjen først i 2005. Tyrkia måtte tilpasse seg EU og Europa dersom de skulle få medlemskap. Tyrkia klarte ikke å tilpasse seg EUs regelverk godt nok, men allikevel er konflikten med Hellas og Kypros sett på som det største problemet (ibid).

Kypros-konflikten har vært en viktig hindring for Tyrkias søknadsprosess til EU. I 1974 skjedde den tyrkiske invasjonen av Kypros (Suvarierol, 2003). Begrunnelsen fra Tyrkia sin side var at en gresk militærjunta hadde tatt makta i Kypros gjennom et kupp. Kypros er delt i en gresk og tyrkisk befolkning. Tyrkia ønsket å opprette en tyrkisk stat nord på øya. I 1975 erklærte Tyrkia opprettelsen av Den tyrkiske republikken Nord-Kypros som fremdeles kun ble anerkjent av Tyrkia selv. Tyrkia ble sterkt kritisert for etnisk rensning da de tvang øyas greske befolkning nord på øya til å flytte fra det okkuperte området (ibid). Hellas på sin side ble medlem av EU i 1981 noe som ikke var positivt for Tyrkia sin tiltredelse. Etter Hellas' tiltredelse kunne ikke EU lenger bruke sin velvillige nøytralitet mot deres to allierte. Tyrkia ønsket å holde deres søknad om medlemskap borte fra problemene som foregikk med Hellas og Kypros, men relasjonen mellom Tyrkia og EU gikk gjennom Athen og Nikosia (ibid). EUs medlemskapsforhandlinger med Tyrkia kan på sin side ha bidratt til en stabiliserende funksjon for konflikten. Det er mindre sannsynlig at konflikten vil eskalere når Tyrkia prøver å bli del av samme institusjon som landet de har konflikt med. EU har også brukt situasjonen til å legge press på Tyrkia ved å kreve at de oppfyller sine forpliktelser for å kunne begå en videre økonomisk integrasjon med EU utover en tollunion (Economist, 2007). EU brukte med det sin posisjon og Tyrkias ønske for å forbedre Kypros-situasjonen. Slik brukte EU sin normative makt til å dempe konflikten.

Tyrkia har også hatt en konflikt med kurderne som dominerte i Øst-Tyrkia og kjempet i flere tiår for å bli anerkjent som ett folk og for å få økt selvstyre i et demokratisk Tyrkia.

Den kurdiske frigjøringsbevegelsen (PKK) ble startet i 1984 og utførte voldelige angrep mot militære mål (Kaya, 2015). Som resultat av konflikten ble 40 000 mennesker drept i kamp og 17 000 kurdiske politiske aktivister ble i løpet av 1990-tallet sporløst forsvunnet. Den tyrkiske hæren utraderte omkring 3500 kurdiske landsbyer og tvangsflyttet 3 til 4 millioner kurdere til større byer i Vest-Tyrkia. PKK beskyldte tyrkiske myndigheter for å drive statsterrorisme (ibid). Konflikten bryter med europeiske verdier og dermed ønsket ikke EU å ta del. Konflikten er beskrivende for Tyrkia og hvordan de historisk sett har løst deres konflikter uten særlig omtanke for menneskerettighetene.

Tidlig på 2010-tallet hadde forhandlingene mellom EU og Tyrkia dabbet av og en misnøye over EU dannet seg i Tyrkia (Dinan, 2014, s.324). Tyrkia hadde søkt medlemskap lenge uten å få til en avtale, samtidig hadde mange andre stater i Europa blitt del av EU. Kritikken til Tyrkia på grunn av konflikter med Kurdere og med Kypros/Hellas og brudd på menneskerettigheter vedvarte også i perioden. Tyrkias misnøye kan til dels berettiges siden de lenge hadde blitt satt på vent når det kom til tiltredelse, samtidig som mange andre stater ble innlemmet i EUs utvidelsesprosess. På den andre siden kan man kritisere og forstå EUs mangel på vilje til å la Tyrkia bli medlem med tanke på vedvarende konflikter, fortsatt brudd på menneskerettigheter og et stort folketall som ville bety store konsekvenser.

I 2016 ble Tyrkias myndighet forsøkt kuppet. Kuppforsøket førte til at Tyrkias president Recep Tayyip Erdogan ønsket å gjeninnføre dødsstraff i Tyrkia. Tyrkia holdt en folkeavstemning for å avgjøre spørsmålet i visshet om at et ja til dødsstraff ville være et nei til EU og Europarådet (Wold, 2016). Da Erdogan ble spurt i forbindelse med avstemningen uttrykte han sinne og uttalte:

«Du som ikke har latt Tyrkia få komme inn i Den europeiske union de siste 53 årene, hvordan kan du ta avgjørelser på vegne av Tyrkia». (Wold, 2016)

Dette er et godt eksempel på forholdet mellom EU og Tyrkia som er på frysepunktet og mer adskilt enn tidligere.

5.0 Analyse av empiri

5.1 Tyrkia som kandidatland

For å se på hvorfor medlemskap var naturlig for den politiske og militære eliten i Tyrkia må vi gå lengre tilbake i tid. EU-medlemskap ble et naturlig følge av moderniseringen og vestliggjøringen som ble oppstartet av Atatürk på 1920-tallet (Rumford, s. 94). På grunn av dette ble søknaden om medlemskap i 1987 betalt av alle de ulike aktørene i det tyrkiske etablissementet fordi alle ønsket tilslutning til EU. For å uttrykke en sterk ambisjon om å bli et EU-medlem måtte Tyrkia forplikte seg til København-kriteriene. Disse kriteriene gikk mest på innreiseregler og skilte radikalt fra tidligere status i landet. I 1999 publiserte den Europeiske kommisjonen en report hvor de anbefalte Tyrkia som en fullverdig kandidat for EU (CEC, 1999a). Men rapporten gjorde det også tydelig at Tyrkia ikke møtte Københavnkriterienes politiske kriterier.

«There are serious shortcomings in the terms of human rights and protection of minorities. Torture is not systematic but is still widespread and freedom of expression is regularly restricted by the authorities.» (CEC, 1999a)

Rapporten fra kommisjonen var forspillet til EUs toppmøte i Helsinki i 1999 der de offisielt tilga Tyrkia status som kandidatland. Presidentskapet for møtet kom også med fire komponenter/punkter som omtalte Tyrkias ambisjoner om medlemskap (CEC, 1999b). Første punkt var anerkjennelsen av Tyrkia som kandidatland på basis av de samme kriteriene som andre kandidater. Det andre punktet sa at Tyrkia ville være mottaker av koordinert førtiltredelseshjelp. Det tredje at EU ville søke forsterket politisk dialog rettet mot å hjelpe Tyrkia å oppfylle inngangs kravene, spesielt når det kom til menneskerettighetene. Rådet i Helsinki gjorde eksplisitt EUs standpunkt om at overholdelse av de politiske kriteriene fastsatt i København ville være en forutsetning for åpning av tiltredelsesforhandlinger. Det fjerde punktet var at Tyrkia ville bli inkludert i fellesskapsprogrammer og -byråer. Samtidig som beslutningen tatt i Helsinki representerte et positivt skritt for Tyrkia stilte også vedtaket Tyrkia ansikt til ansikt med Københavnkriteriene spesielt i henhold til demokrati og respekt for minoriteter som de ikke oppfylte (Rumford, s. 96). Disse punktene fra EU satte et tydelig standpunkt for deres interesser med Tyrkia. Tyrkia ble anerkjent som et kandidatland noe som var et stort steg i riktig retning for dem. EU på sin side ønsket å påvirke Tyrkia til å bli bedre ved å hjelpe de å oppfylle krav om menneskerettigheter og et mer/bedre demokratisk styresett. For EU sin del var det også bedre at de påvirket et så stort land med mange mennesker enn et annet. EU anerkjente også Islam ved å gjøre Tyrkia til et kandidatland, selv om dette bare var det første steget. EUs normative makt kom med det til rette og påvirkningskraften deres var tydelig årene etter 1999.

EU uttrykte altså på dette tidspunktet et ønske om Tyrkisk medlemskap, men uttrykte tydelig at Tyrkia måtte fylle en rekke krav før tiltredelsen. Dette på grunn av tyrkisk politikk, verdier og normer som skilte seg negativt fra EU, spesielt med tanke på menneskerettigheter og tortur. Enkelt forklart måtte Tyrkia bli mer like land i EU for å kunne ta del. Dette førte til en europeisering og demokratiseringsprosess i Tyrkia. Tyrkia ønsket selv å begå denne prosessen da de ønsket å knytte seg til Europa og deres normer og verdier heller enn noe annet.

Tyrkia har lenge blitt sett på som et kandidatland til EU. Kandidatland er land som har blitt tilbudt medlemskap når bestemte krav er blitt oppfylt og tiltredelsen blir ratifisert av

alle medlemsland og kandidatlandet selv. En av grunnene til at Tyrkia lenge har vært et kandidatland handler om europeisk sikkerhet. Tyrkia kan potensielt være et bindeledd mellom den kristne og den muslimske verden som første muslimske medlemstat av EU. Tyrkia har vært medlem av NATO siden 1952 og inngikk assosieringsavtale med EU i 1963 samt at de fikk status som kandidatland til EU i 1999. Dermed har de lenge vært koblet til det europeiske sikkerhetskompleset uten å være fullstendig medlem. Til tross for dette ble aldri Tyrkia medlem av EU og utsiktene for et framtidig medlemskap ser stadig mer usannsynlig ut.

5.2 Tyrkias reformasjonsprosess

I 2001 og årene fremover førte Tyrkiske regjeringer en politisk prosess av innenrikspolitisk reform (Tocci, 2005). Denne prosessen av politiske reformer kan vi se i korrelasjon med Tyrkias relasjoner med EU. Denne prosessen og målet kan bli sett på som den konkrete europeiseringen av Tyrkia. Det var i oktober 2001 den tyrkiske nasjonalforsamlingen, ledet av Bülent Ecevit, godkjente 34 konstitusjonelle endringer, de fleste av dem innenfor området av menneskerettigheter (Avci, 2001). Etter disse kom det i perioden 2001-2003 syv harmoniseringspakker. De 2 første pakkene førte til endringer i Tyrkia når det kom til frihet til uttrykkelse og assosiasjoner. Den tredje harmoniseringspakken førte til den tidligere nevnte avviklingen av dødsstraff i Tyrkia, men opphevet også forbudet mot kringkasting og utdanning på andre språk enn tyrkisk. Pakke 4 og 5 endret regler på politiske partier, økte straffen for tortur-kriminalitet og utvidet friheten til frihet for presse og assosiasjoner. Den syvende pakken videreførte avskaffelsen av dødsstraff, styrket likestillingen, siviliserte «the Higher Education Board (YOK) og avskaffet den beryktede «State Security Courts» (Schimmelfennig 2009; EC 2004). Tyrkia viste at de ønsket og var i stand til å begå store reformasjoner for å kunne bli medlem, men for å være i stand hadde de ikke noe annet valg. Spesielt avskaffelsen av dødsstraff var et stort steg. Flere store nasjoner holder fortsatt på dødsstraffen som den hardeste straffen mulig, men europeiske verdier er tydelig imot bruk av dødsstraff. Det var derfor et ekstra stort steg og et sterkt signal fra Tyrkia at de mente alvor da avskaffelsen ble gjennomført. Fra EU sitt perspektiv var det svært positivt at Tyrkias politikk ble mer lik den europeiske standarden. Dette var positivt fordi det ville bidra til et alliert Tyrkia som representerte de samme verdiene som EU-stater, men også fordi det var bedre at Tyrkia søkte til Europa heller enn Russland, Midtøsten eller Kina.

I 2003 viste også den Tyrkiske myndighetene at de ønsket en effektiv implementering av de nye lovverkene (Tocci, 2005). Myndighetene opprettet dermed menneskerettighetsråd i utvalgte steder og byer som skulle være ansvarlige for behandlingen av klager omhandlernde menneskerettighetene. Det hadde foregått steg og endringer mot demokrati i Tyrkia før, men inntil da hadde reformer stort sett vært overfladiske og ad hoc (ibid). De representerte dermed ikke i realiteten et fullverdig og engasjert program for demokratisk transformasjon. Det at Tyrkia faktisk gjennomførte endringer for å demokratisere seg viste visste hvor stor interesse de hadde av medlemskap og videre europeisering. Tyrkia fremsto som seriøse og viste tydelig hvor mye de ønsket medlemskapet.

Fra et norsk ståsted uttalte Jens Stoltenberg i 2004 at EUs medlemsforhandlinger med Tyrkia kunne føre til at Norge ble satt enda mer utenfor beslutningsprosesser (Braanen, 2014). Klassekampen skrev i 2014 at EU utviklet seg i retning av et føderalt Europa og argumenterte for at desto større EU ville bli, desto mindre demokratisk ville

unionsprosjektet være (ibid). EU-kommisjonens rapport hadde meldt om mislykkede institusjoner, fallende demokratisk legitimitet og usikkerhet angående unions geografiske ekspansjon. Svaret til EU skulle være å videreutvikle en politisk union og fortsette å ta inn nye medlemmer. Klassekampen uttrykte i 2004 misnøye med EU og hvordan det de omtaler som ikke-demokratiske og «facistiske» modeller skulle være løsningen for videre unionsprosjekt. For Klassekampen var derfor både tyrkisk, men også norsk medlemskap vanskelig å forstå (ibid). Klassekampen viser her sin skepsis til EU og bruker dets egen rapport mot unionen. Kritikken har forankring, men på dette punktet var veien for EU fortsatt uklar og demokratiproblemene ikke forsøkt løst. Deltagelse i beslutningsprosesser nevnes her, og kan trekkes spesielt frem. Fordi det er lett å havne utenfor og det er ikke i noen stats interesse å ikke være i posisjon til å kunne ta del i beslutninger angående sitt territorielle område.

Aftenposten på sin side skrev i 2004 om det store ønsket i Tyrkia om medlemskap og hvordan det bidro til håp for den unge befolkningen (Hellstrøm, 2004). Artikkelen forteller om et Tyrkia som var villig og lysten til å lære fra Europa, de ville europeiseres. Mye av dette handlet om Europa som et bedre alternativ enn Asia og økonomiske gevinster og mange gode arbeidsplasser (ibid). Fra Europa sin side var det derimot skepsis mot tyrkisk medlemskap. Spesielt konservative og kristeligdemokratiske politikere i Tyskland og Frankrike ville verne om kristne verdier og uttrykte frykt for invasjon av muslimer og tyrkere som ville stjele deres jobber (ibid).

Før demokratiseringsprosessen som virkelig skjedde fra år 2001 og fremover var det to grunner til at Tyrkia ikke hadde vært i stand til å oppnå mer avanserte nivå når det kom til demokratisering og menneskerettigheter. For det første fordi Tyrkia måtte kjempe mot en separatistisk terrorbevegelse i 15 år. Og for det andre, fundamentalistiske angrep mot sekularisme, som er den primære verdien av republikken Tyrkia og sikrer sosial harmoni mellom tro, religioner og sekter. Disse følsomme temaene har ført med seg visse begrensninger i Tyrkia når det kommer til feltet menneskerettigheter. Konfliktene med Kypros og Kurderne har også bidratt negativt når det kommer til menneskerettighetene. Tyrkia uttalte selv at de gjorde en innsats for å overvinne disse begrensningene, men at å gjøre det helt vil kreve elimineringen av disse farene (Turk, 1999). På dette tidspunktet var det klart at Tyrkia måtte finne en måte å åpne seg for en større grad av pluralisme og større respekt for minoriteters rettigheter dersom EU-medlemskap skulle realiseres (Rumford, s 102).

Et kritisk steg i Tyrkias tiltredelsesprosess ble tatt i 2002 da København-rådet på nytt holdt møte. Det europeiske rådet kom frem til Tyrkia enda ikke fylte de politiske kravene, men de bestemte seg for å ta en ny vurdering i 2004 (Tocci, 2005). Dersom Tyrkia da møtte kriteriene ville det europeiske råd åpne samtaler om medlemskap uten videre forsinkelser (European Council, 2002, para. 19). Rapporten fra 2004 la frem resultater som indikerte at Tyrkia nå oppfylte kravene og dermed kunne begynne tiltredelsessamtaler (Commision of the EC, 2004a). På tross av at København-kriteriene var oppfylte var det flere andre elementer som EU-aktører bekymret seg for. Dette omhandlet deriblant Tyrkias størrelse, demografiske vekst, nivå av økonomisk utvikling og Tyrkias grenser mot Midtøsten og Kaukasus. Kristelig-demokratiske og konservative partier i det Europeiske parlamentet uttrykte også skeptisisme til Tyrkias medlemskap med tanke på ulike kulturelle verdier og religion (Boomgaarden, H G og Wûst, A M, 2012). Kommisjonen anbefalte å starte tiltredelsesforhandlinger i 2004 ved å fremheve gevinstene av Tyrkias tiltredelse. I deres konsekvensstudie la kommisjonen vekt på at prosessen ville ha en «åpen ende» og langsiktig karakter, muligheten for å stanse

forhandlingsprosessen og utsiktene til «permanente» restriksjoner på fri bevegelse av personer fra Tyrkia til resten av EU (Commission of the EC, 2004a, 2004b). Her var altså EU splittet i sin mening. Kommisjonen kom etter nøye vurderinger frem til at gevinstene av et Tyrkisk medlemskap trumfet det negative, men klarte ikke fullt overbevise resten av EU om Tyrkias tiltredelse.

5.3 Skepsis mot Tyrkisk medlemskap

Fra Tyrkia sin side ble EUs fortsatt kritiske blikk på deres tiltredelse selv etter København-kriteriene var oppnådd sett på som mangel på tydelig og konsis strategi og forpliktelse fra EU sin side. Dette førte til en reduksjon i den da opplevde objektive verdien av de lovede EU-fordelene. Tyrkere hadde ulik oppfatning av EU og medlemskap på tross av unionens tydelige objektive verdier. Nasjonalister og Euroskeptikere i Tyrkia så på et potensielt medlemskap som en trussel og reduserte heller enn økte deres vilje til reformasjon. Hadde det ikke vært for en økende Tyrkisk ledelse med en faktisk pro-europeisk vilje, ville reformasjonene i Tyrkia vært begrenset, overfladisk og uvesentlig. Dette tilsvarer med definisjonen av europeisering av identiteter i artikkelen File (Diez, Agnantopoulos og Kaliber, 2005):

“Turkey`s accession process is viewed as valuable by domestic actors to the extent that their conceptions of Europe and the EU resonate with their ideas about the Turkish nation and its desirable evolution”.

Ideen om Europeisering av Tyrkisk identitet var altså lokkende for EU med tanke på Tyrkias sentrale posisjon og store folketall, men når det kom til å faktisk gi Tyrkia et fullverdig medlemskap holdt mange tilbake. Et annet spørsmål er hvorvidt kommisjonen burde anbefalt Tyrkisk medlemskap, både med tanke på fortsatt mangler i Tyrkia på både demokrati og menneskerettigheter, men også uten å rådføre og å legge vekt på den kritiske holdningen til Tyrkia som var til stede. Symboliseringen av positiviteten til Tyrkia da kriteriene ble godkjent virker litt unødvendig ettersom det i etterkant ikke virket som EU var samstemte. Kritikken fra Tyrkisk hold gir derfor mening ettersom de har fått ulike tilbakemeldinger fra et EU som kommer frem som strategiløse og fri for forpliktelser.

Ingen andre land var mer skuffet over EU enn Tyrkia på midten av 2010-tallet (Dinan, 2014, s. 324). Og EUs utvidelsespolitikk hadde i ingen andre land, ikke en gang i det vestlige Balkan nådd sin grense. Grunnen til denne desillusjonen var at Tyrkia hadde søkt om medlemskap i langt lengre tid enn noen andre eksisterende kandidater og de hadde allerede blitt enige med EU om en tollunion.

Sentrale årsaker til at Tyrkia ikke fikk medlemskap var at de var økonomisk underutviklet, de hadde skjøre politiske institusjoner og hadde tvilsom historie når det kom til menneskerettigheter. På den andre siden var Tyrkia et stort fremkommende marked og var strategisk viktig plassert med tanke på Balkan, Midtøsten og tidligere Sovjetunionen (Dinan, 2014, s. 325). Motstandere av Tyrkias tiltredelse i EU så dog ikke kun på de legitime økonomiske og politiske grunnene til skeptisisme, men var motivert av anti-Muslimske fordommer. Tyrkia var på dette tidspunktet 70 millioner mennesker, dette ville gjøre de til EUs nest største medlemstat når det kom til befolkning. Det oppsto derfor bekymringer for hva som kunne skje dersom en Muslimsk stat som ikke fullt representerte Europeiske verdier fikk en sentral maktposisjon i EU (ibid).

I 2002 kom den fortsatt sittende president i Tyrkia Erdogan til makten og klarte å forbedre Tyrkia prospekter for medlemskap. Erdogan klarte å presse gjennom flere økonomiske og sosiale reformer, forbedret deres forhold med Hellas og modererte Tyrkias posisjon til Kypros (Dinan, 2014, s 326). Erdogan spilte en sentral rolle i FNs Annan-Plan som søkte å gjenforene Kypros. Erdogan støttet Annan planen gjennom samtaler i tidsperioden 2002-2004. Her demonstrerte Erdogan en vesentlig forandring i Tyrkias tidligere posisjon til Kypros.

Tyrkia ble anbefalt som medlemsland, men på tross av forbedringen av disse prospektene var det fortsatt store uenigheter og bekymringer om hvilke sosiale og kulturelle resultat Tyrkisk medlemskap ville medføre. I 2005 nektet Tyrkia å gjennomføre EU sitt krav om å åpne sine havner og flyplasser for trafikk fra Kypros. Dette var en klar blokkade for videre medlemskapsforhandlinger som ble satt på pause desember 2006. Både president i Frankrike Sarkozy og den tyske rikskansler Merkel var i opposisjon til Tyrkisk medlemskap på denne tiden (Dinan, 2014, s. 326). Grunner til dette var Tyrkias store folketall som kunne føre til en forandring i maktbalansen i EU, kulturelle ulikheter og bekymringer angående menneskerettigheter og demokrati i Tyrkia. Dette første til ytterligere tilbakeslag for Tyrkia. Merkel og Sarkozy kom med et forslag om et privilegert partnerskap heller enn å gi Tyrkia fullt medlemskap. Slike forslag og stillinger fra EUs mektigste personer første til at den offentlige meningen i Tyrkia snudde seg bestemt imot EU. Til og med sterkt sekulære vestlige Tyrkere som tidligere hadde vært entusiastiske for medlemskap mistet interesse i målet som så økende usannsynlig ut. En økende nasjonalistisk trend og økning av anti-muslimske fordommer har også bidratt negativt i relasjonen mellom Tyrkia og EU (ibid). EU borgere har blitt stadig mer mistroende og skeptisk til Tyrkia og Tyrkia utviklet Euroskeptisisme på grunn av EUs mistillit til Tyrkia og manglende strategi.

Fra Tyrkia sin side ville EU tjene stort på deres medlemskap. Deres tiltredelse ville få inn en raskt voksende økonomi; fjerne sperring i relasjonen mellom EU og NATO (pga. Kypros-konflikten); ville bidra til økt energisikkerhet; styrke EUs militære kapasitet; styrke EUs innflytelse i Midtøsten og ville vise at EU var åpen og pluralistiske og ikke utelukkende for kristne land. Tyrkia forsto derfor ikke årsakene til at deres tiltredelse tok så lang tid og var så omdiskutert.

5.4 Flykningskrise og kuppforsøk

I 2014 startet flyktningkrise som ble av en av EUs aller viktigste saker da flyktninger fra Afrika og Midtøsten ønsket å søke tilflukt i Europa. Tyrkia er siste land før grensen til Schengen da de grenser til Hellas. EU så derfor til Tyrkia for hjelp til å løse flyktningkrise. På grunn av den plutselige enorme veksten av flyktninger fra Syria via Tyrkia til Schengen ønsket EU hjelp til kontroll av felles grenser og av flyktningkrise. *The Independent* skrev dette om avtalen:

«In return EU leaders have pledged a 3 billion dollar cash handout for Turkey, as well as greater international recognition and ultimately EU membership». (Leo Cendrowicz, 2016)

Denne avtalen gikk ut på at Tyrkia fikk penger for å stanse strømmen av hundretusener av syrere og andre over Egeerhavet inn i EU, mot gjenåpning av tiltredelse og opphevelse av visumkrav for tyrkere som reiser til Europa. Flyktningkrise førte altså til en forandring i Merkels motstand mot Tyrkias EU-tiltredelse for å kunne være i bedre stand til å håndtere den store massen av mennesker på vei inn i Europa. Dette er mye

grunnet trusselen krisen viste seg å representere mot stabiliteten innad i EU, som igjen var en trussel mot hennes egen makt hjemme. Erdogan svarte med selvtillit da han takket nei til tilbudet om 3 milliarder dollar ved å true med at han skulle sette tusenvis av flyktninger på buss til Europa og advarte om at 15 000 migranter ville skylle opp døde i greske kyster. Erdogan svarte altså på forslaget med hån da han var misfornøyd med avtalen og hvordan EU tidligere hadde oppført seg mot Tyrkia (Traynor, 2016).

Året senere 2016 ble EU-landene og Tyrkia enige om en avtale om flyktningkrisen, lik den foreslått året før. Avtalen gikk på at alle ulovlige immigranter som kommer til Hellas skulle returneres til Tyrkia. Avtalen ble vedtatt av den Tyrkiske statsministeren Ahmet Davutoglu og de 28 EU-landene (Matre, T Bjørnstad, B Foss, 2016). Avtalens mål var å danne en plan for hvordan alle migranter og flyktninger kunne sendes tilbake til Tyrkia fra Hellas i en periode, mot at EU-land til gjengjeld skal hente syriske flyktninger direkte fra Tyrkia. Dette i tillegg til milliarder i økonomisk støtte for å håndtere situasjonen med alle migrantene og flyktningene og opptrapping av samtaler om EU-medlemskap (European Parliament, 2023). Her fikk altså spørsmålet om Tyrkisk innlemmelse i EU som lenge så ut til å ha dødd ut en ny gnist.

I juli 2016 opplevde Tyrkia en stor trussel mot sitt demokrati da gruppen Tyrkia valgte kalle «The Fethullahist Terrorist Organization» prøvde å kuppe makten i landet. I etterkant av dette militære kuppforsøket ble det på ny en økning av anti-vestlighet og Europskeptisime i Tyrkia. I etterkant av kuppforsøket argumenterer Erhan İçener for at det var mangel på solidaritet fra EU når det kom til Tyrkias kamp for overlevelse av sin fungerende stat og demokrati (İçener, 2016). EUs mangel på følsomhet omhandlende situasjonen peker İçener på som avgjørende for fremveksten av Europskepsis i Tyrkia og for å holde EU relevant som et normativt referansepunkt for Tyrkias demokratisering (ibid).

EU uttalte i etterkant av kuppforsøket at «*The EU strongly condemns the attempted coup in Turkey and reiterates its full support to the legitimate institutions of the country*» (Council of the European Union, 2016). Dette fulgte de opp med krav om "the need to respect democracy, human rights and fundamental freedoms and the right of everyone to a fair trial in full compliance with the European Convention for the Protection of the Human Rights and Fundamental Freedoms, including Protocol 13 on the abolition of the death penalty" (ibid).

Disse uttalelsene viser tydelig EUs politiske standpunkt angående det mislykkede kuppforsøket. Fra Tyrkia sin side ble disse uttalelsene ansett som standardpolitiske erklæringer som understreker EUs bekymringer uten å demonstrere ekte solidaritet med det tyrkiske folket. Mangelen på solidaritet kan forklares med hvordan Europeiske nyhetspapirer kritiserte den Tyrkiske politikken etter kuppforsøket heller enn å sette søkelys på det tyrkiske folks motstand mot militærkupp bidro til fremveksten av euroskepsis i Tyrkia (İçener, 2016). President for Europa kommisjonen i 2005 Jose Manuel Barroso uttalte da Tyrkia begynte forhandlinger om tiltredelse at Europa måtte lære om Tyrkia og at Tyrkia måtte vinne hjertene og tankene til de europeiske borgerne (European Commission, 2005). Etter kuppforsøket burde denne uttalelse forandres med blick på reaksjonen fra Tyrkia, å vinne hjerter og tanker burde gå begge veier. Det er dog også viktig å respektere menneskerettighetene selv i unntakstilstand. Europa og EU burde i retrospekt vist mer omtanke først for så å legge vekt på hvordan Tyrkia burde angripe situasjonen med tanke på menneskerettighetene.

I etterkant av kuppforsøket var det forventet at EU og deres medlemsstater ville bidra til et positivt politisk klima. For å utfordre Europaskepsis i Tyrkia og for at EUs normative makt i Tyrkia fortsatt skulle være relevant lå det i forventningen at europeiske aktører skulle øke sin kontakt med tyrkiske motparter for å prøve å forstå detaljer ved kuppforsøket. EU burde kanskje ikke totalt unngå kritikk mot tyrkisk politikk som er splid med EUs normer og verdier, men gjøre det på en informasjon givende måte. Utbytte av informasjon er viktig fra EU sin side for å kunne skape et mer demokratisk Tyrkia.

Avskaffelsen av dødsstraffen i Tyrkia omtales som et symbol på demokratiseringen og Europeiseringen i Tyrkia. Etter kuppforsøket ble det et spørsmål hvorvidt straffen skulle tas tilbake som straff. EU var raskt fremme for å påminne Tyrkia og president Erdogan om at «*The unequivocal rejection of the death penalty is an essential element of the Union acquis*» (Council of the European Union, 2016). Østerrike som lenge hadde være negativ til Tyrkisk medlemskap foreslo at EU avsluttet forhandlingene med Tyrkia ved å kritisere deres respons på kuppforsøket og demokratiske standard (Reuters, 2016). Erdogan på sin side brydde seg lite om disse truslene. I 2017 uttalte han at han ville restaurere dødsstraff uten å nøle, uten hensyn til EUs synspunkt. Han uttalte også misnøye med EU ved å si at EU etter 54 år med forhandlinger fortsatt «*roter med oss*» (MEE, 2018). Erdogan klarte dog ikke å få gjenopprettet dødsstraffen etter kuppet og de som utførte forsøket endte opp i fengsel på livstid. Likevel viste Erdogan tydelig hva han mente og signaliserte til EU at han ikke brydde seg mye om deres meninger angående saken. Erdogan uttalte seg igjen om dødsstraffen i 2020 og sa at han ville gjeninnsette straffen dersom det tyrkiske parlamentet sendte han en representantforslag angående saken (Ceylan, 2022)

5.5 Europeisk syn på Tyrkia

Eurobarometer undersøkelsen fra 2022 der Europeisk befolkning har blitt spurt om deres syn på ulike land viser at 28% av Europas befolkning har et positivt syn på Tyrkia (Eurobarometer, 2022). Undersøkelsen forteller oss at 8 land har et positivt syn på Tyrkia. De mest positive landene er Latvia (56%), Romania (55%) og Kroatia og Litauen (begge 52%). Landene med minst positivt syn på Tyrkia er Hellas (4%), Kypros (9%) og Sverige (12%). Undersøkelsen viser oss at de mest positive landene ligger i Øst-Europa. Lav grad av positivitet i Hellas og Tyrkia kan forklares med interne konflikter tidligere forklart i oppgaven. Lav positivitet i Sverige kan tenkes å skyldes tyrkisk nei til svensk NATO medlemskap. Tyrkia har altså i dag en lav grad av positivitet fra EUs befolkning.

Tyrkia føler at Europa ikke bryr seg om de fordi de er muslimer (Wold, 2016). I 2016 var det flere terrorangrep, både i Paris, Brussel, Nice, men også Istanbul. Franskmennene og Belgierne møtte en enorm bølge av sympati etter terroren. Istanbul, en by millioner av europeere har besøkt som turister på sin side opplevde ingen strøm av hjerter eller roser etter terror og kuppforsøk. Istedentfor fikk Erdogan og regjeringen kritikk fra deres allierte i Europa og NATO for håndteringen av mistenkte etter kuppforsøket. Tyrkia ble derfor såret over at ingen klarte å forstå hvor traumatisk det var å se at deler av egen hær forsøke å ta makten fra en demokratisk valgt regjering.

Den Tyrkiske kommentatoren Semih Idiz skrev dette i avisen *Hurriyet (ibid)*:

-EU er ikke rede til å ta imot et muslimsk land selv om landet skulle oppfylle alle kriteriene, mens et stadig økende islamsk Tyrkia ikke er rede til å møte EUs krav til demokrati.

Kommentaren kommer fra et Tyrkisk ståsted, men reflekterer litt av begge sidene. Den nevner hvordan EU ikke ønsker å ta inn et muslimsk land. Det faktum at Tyrkia er et muslimsk land kan omtales som en grunn, men representerer ikke hele bildet. Da kommentaren ble uttalt var det en nasjonalistisk bølge i Europa som følge av flyktningkrise og terrorangrep. Man kan derfor argumentere for at negativiteten mot Tyrkia som muslimsk stat var sentral på dette tidspunktet, men jeg vil argumentere for at ulike andre faktorer tidligere hadde spilt inn. *Idiz* nevner også at Tyrkia ikke er rede til å møte EUs krav til demokrati. Dette viser til en av de andre faktorene for at Tyrkia aldri ble medlem og representerer noen av grunnverdiene i den Europeiske standard og norm.

6.0 Konklusjon

Helt siden 1920 har det vært en tanke i Tyrkia om å knytte seg nærmere vesten og Europa. Tyrkia ønsket derfor å bli medlem av EU/EF av økonomiske, politiske og sikkerhetsmessige årsaker. Europakommisjonen bekreftet i 1987 tyrkisk mulighet for medlemskap, men var kritiske til den politiske og økonomiske situasjonen til Tyrkia og utsatte derfor prosessen (Rieker, 2012). En av grunnene til kommisjonens skepsis var Tyrkia sitt trøblete forhold til Hellas og Kypros som begge er medlem av EU i dag.

Tidlig på 2000-tallet hadde Tyrkia fått krav av EU igjennom København-kriteriene for hva de måtte oppnå for å starte opp nye tiltredelsessamtaler. Den nye president, Recep Tayyip Erdogan, så det i tyrkisk interesse å følge opp disse kriteriene og innføre reformer i den hensikt å demokratisere Tyrkia. En av de sentrale kravene Tyrkia fulgte opp var avskaffelsen av dødsstraff som straffemetode i 2002 (Wold, 2016). EU sin normative makt hadde altså ført til europeisering og demokratisering i Tyrkia.

EU så store fordeler i å ha Tyrkia som alliert og ønsket å bruke deres normative påvirkningskraft til å innføre europeiske normer og verdier i Tyrkia. Tyrkia ønsket på sin side å bli en del av EU og ville bli demokratisert. EU så fordeler med Tyrkisk medlemskap, da landet var inngangen til et nytt stort marked og hadde grenser til Midtøsten og tidligere sovjetiske stater. Tyrkia ville også være det første muslimske landet i EU, slik kunne EU demonstrere aksept for den muslimske verden. Viktig land i EU som Frankrike, Tyskland og Østerrike var spesielt skeptiske til hvordan tyrkiske/muslimske verdier ville gå overens med EU. Det ble hevdet at de tyrkiske ulikhetene ville gjøre det vanskelig for Tyrkia å integrere seg i EU og kunne føre til sosiale og politiske spenninger innenfor unionen. Tyrkia hadde fortsatt et dårlig rykte på seg når det kom til overholdelse av menneskerettighetene spesielt når det kom til ytringsfrihet, pressefrihet og behandling av minoriteter. Forholdet mellom Hellas, Kypros og Tyrkia var fortsatt betent, noe som kunne bety mer uro innad i unionen. Ved tiltredelse ville Tyrkia også blitt EUs nest største land i folketall, noe som potensielt ville forandre EUs maktbalanse og lede til et u håndterlig og ineffektivt EU (Dinan, 2014, s. 325). Det var også en økonomisk bekymring. Det ville bli dyrt å integrere Tyrkia inn i EU og det ble argumentert for at Tyrkia måtte gjøre signifikante fremskritt innenfor økonomisk utvikling før medlemskap kunne bli overveid.

Utover 2000-tallet døde medlemskapsforhandlingene ut. I Tyrkia utviklet det seg Euroskepsis på grunn av EUs mangel på klare mål og avgjørelser. Og i Europa vokste det frem en økende grad av nasjonalistisk tankegang mye på grunnlag av flyktningkrisen og en økning av terrorangrep. Flyktningkrisen bidro til nytt håp for tyrkisk medlemskap da Merkel og Sarkozy ønsket å få på plass en avtale med Tyrkia for å dempe det store presset krisen brakte (Traynor, 2016). Her brukte EU medlemskap som lokkemiddel for en å få på plass en tilstrekkelig avtale i europeisk interesse. Erdogan på sin side uttrykte her ingen medlidenhet med EU som han mente lenge hadde holdt han for «narr». Til slutt kom det på plass en avtale, men det har ikke vært videre opptrapping av tiltredelsessamtaler. Erdogan uttrykte at han ikke lenger brydde seg om EU sin mening og ville ta tilbake dødsstraff for å straffe terroristene bak kuppforsøket i Tyrkia i 2016. Dødsstraffen ble ikke tatt tilbake, men dette bidro til ytterligere skepsis mot Tyrkia og deres potensielle medlemskap.

I dag burde EU fokusere på å holde EU relevant for Tyrkia som et normativt referansepunkt for liberale demokratiske prinsipper ved å være åpne for å ivareta kanaler for dialog og ved å gi konstruktiv kritikk når nødvendig. Videre Europeisering i Tyrkia vil være den beste løsningen for EU, også for å forhindre at Tyrkia videreutvikler sin kontakt med Russland. Demokratiseringen og europeiseringen av Tyrkia har vært noe vellykket da for eksempel avskaffelsen av dødsstraff og forbedring av menneskerettigheter i landet er resultatet.

7.0 Litteraturliste

Andresen, A., Rosland, S., Ryymin, T. & Skålevåg, S.A (2017). Å Gripe fortida: innføring i historisk forståing og metode. Oslo: Det norske samlaget

Avci, G (2001). Putting the Turkish Candidacy into Context. *European Foreign Affairs Review*, 7(1): 91–110. [[Crossref](#)],

Braanen, B (2004). Klassekampen; Tyrkia, hentet fra: [Tyrkia | Klassekampen](#)

Boomgaarden, H. G., & Wüst, A. M. (2012). Religion and party positions towards Turkish EU accession. *Comparative European Politics*, 10, 180-197.

Cendrowicz L (2016). The Independent. Turkey Deal: EU leaders finalise “historic” agreement to stem flow of refugees. Hentet fra: <https://www.independent.co.uk/news/world/europe/turkey-deal-eu-leaders-finalise-historic-agreement-to-stem-flow-of-refugees-a6940341.html>

Ceylan, A (Reuters). (2022). Turkey re-evaluates death penalty after Erdogan`s wildfire comment, Hentet fra: <https://www.reuters.com/world/middle-east/turkey-wildfire-under-control-after-4500-hectares-scorched-government-2022-06-25/>

Chris Rumford (2001). Human Rights and Democratization in Turkey in the Context of EU Candidature, *Journal of European Area Studies*, 9:1, 93-105, DOI: 10.1080/14608460120061975

Commission of the EC (2004a). *Communication from the Commission to the Council and the European Parliament: Recommendation of the European Commission on Turkey's Progress Towards Accession* 6 Oct. 2004, COM(2004) 656 final Brussels

Commission of the EC (2004b). *Regular Report on Turkey's Progress Towards Accession* 6 Oct. 2004, SEC (2004) 1201 Brussels

Council of the European Union (2016). Council conclusions on Turkey. Brussels. 463/16. 18 July. Hentet fra: <http://www.consilium.europa.eu/en/press/pressreleases/2016/07/18-fac-turkey-conclusions/>

Diez, T., Agnantopoulos, A., & Kaliber, A. (2005). File: Turkey, Europeanization and civil society: introduction. *South European Society and Politics*, 10(1), 1-15.

Dinan, D. (2014). *Europe recast: a history of European Union* (2.eds). Basingstoke: Palgrave Macmillan.

EEAS. (2020). *EULEX Kosovo: European Union rule of law mission in Kosovo – Civilian mission*, Hentet fra: https://www.eeas.europa.eu/eulex-kosovo/eulex-kosovo-european-union-rule-law-mission-kosovo-civilian-mission_en?s=333

European Parliament Eurobarometer (spring 2022). Rallying around the European flag. Hentet fra: file:///C:/Users/rasmu/Downloads/EP_Spring_2022_EB041EP_report_en.pdf

European Commission (CEC) (1999a) Commission of the European Communities Regular Report from the Commission on Progress towards Accession: Composite: 13 October

European Commission (CEC) (1999b) Euromed Report, Issue Number. 3, 16 December 1999.

European commission (CEC) (2004). *Regular Report on Turkey's Progress Towards Accession* 6 Oct. 2004, SEC(2004) 1201 Brussels

European Commission (2005). Declaration of the President of the European Commission José Manuel Barroso on the opening of accession negotiations with Turkey. IP/05/1219. 3 October. Hentet fra: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-05-1219_en.pdf

European Council (2002). Meeting on 12–13 December 2002 in Copenhagen *Presidency Conclusions* SN 400/02

European Parliament (i.d), EU-Turkey association agreement (the "Ankara agreement") Hentet fra: <https://www.europarl.europa.eu/delegations/en/d-tr/documents/eu-texts>

European Parliament (2023), EU-Turkey statement and action plan, Hentet fra: <https://www.europarl.europa.eu/legislative-train/theme-towards-a-new-policy-on-migration/file-eu-turkey-statement-action-plan>

Hellstrøm, P (2004). Aftenposten; Nytt EU-håp forener Tyrkia, hentet fra: [Nytt EU-håp forener Tyrkia \(aftenposten.no\)](http://www.aftenposten.no)

Hill, Christopher (2007). The future of the European Union as a global actor. I Paolo Foradori, Paolo Rosa & Riccardo Scartezini (red.) *Managing a Multilevel Foreign Policy: The EU in International Affairs*. Lanham, MD: Lexington Books.

İçener, E. (2016). Turkey–EU Relations after the Failed July 15 Coup Attempt. *bilig*, (79), 69-87.

Kagan, Robert (2003) *Of Paradise and Power*. New York: Alfred A. Knopf.

Kaya, M. S. (2015). Dragkamp mellom autoritært styre og demokratisering i Tyrkia: Medias dekning av den kurdiske konflikten. *Internasjonal politikk*, 73(1), 51-77.

Kvistad, Y (2016). Kommentar: Tyrkias EU-drøm er Brussels mareritt, Hentet fra: <https://www.vg.no/nyheter/meninger/i/zmbe4/kommentar-tyrkias-eu-droem-er-brussels-mareritt>

Manners, I. and Whitman, R. (eds) (2000). *The Foreign Policies of European Union Member States* (Manchester: Manchester University Press).

Manners, I (2002). Normative Power Europe: A contradiction in terms? *Journal of Common Market Studies*, 40(2): 235–258.

Matre, J. Bjørnstad, N T. Foss, A B, (2016). Enighet om flyktningavtalen mellom EU og Tyrkia (VG), Hentet fra: <https://www.vg.no/nyheter/utenriks/i/zmXKw/enighet-om-flyktningavtalen-mellom-eu-og-tyrkia>

McCormick, John (2007). *The European Superpower*. Houndmills: Palgrave Macmillan.

Middle East EYE (MEE) (2018). Turkish leaders agree to death penalty for “Terrorists” and child killers: Report, Hentet fra: <https://www.middleeasteye.net/news/turkish-leaders-agree-death-penalty-terrorists-and-child-killers-report>

Moravscik, Andrew (2010). Europe: Rising superpower in a bipolar world. I Alan S. Alexandroff & Andrew F. Cooper (red.) *Rising States, Rising Institutions*. Washington, DC: Brookings Institution Press.

Reuters. (2016b). “Turkey in no position to become EU member any time soon: Juncker”. 25 July. Hentet fra: <http://www.reuters.com/article/us-turkey-security-eu-juncker-idUSKCN1050L9>

Schimmelfennig, F. (2009). Entrapped again: The way to EU membership negotiations with Turkey. *International Politics*, 46, 413-431.

Shepherd, A. J. (2009). ‘A milestone in the history of the EU’: Kosovo and the EU's international role. *International Affairs*, 85(3), 513-530.

Sjursen, H. (2006). The EU as a ‘normative’ power: how can this be?. *Journal of European public policy*, 13(2), 235-251.

Sjursen, Helene (2006). What kind of power? *Journal of European Public Policy*, 13(2): 169–181.

Suvarierol, S (2003). The Cyprus obstacle on Turkey's road to membership in the European Union. *Turkish Studies*, 4(1), 55-78.

The Economist (2007). The ins and outs. The EU's most effective foreign-policy instrument has been enlargement. But how far can it go? 15. mars.

Tocci, N. (2005). Europeanization in Turkey: trigger or anchor for reform?. *South European Society and Politics*, 10(1), 73-83.

Traynor, I. (2016). The guardian, Angela Merkel visits Turkey in bid to galvanise refugee crisis response, Hentet fra: <https://www.theguardian.com/world/2016/feb/08/germany-and-turkey-agree-deal-to-help-ease-refugee-crisis>

Wold. S, (2016), Det går mot trexit mellom Tyrkia og EU, Hentet fra: [Velger Tyrkia dødsstraff fremfor Europa? – NRK Urix – Utenriksnyheter og -dokumentarer](#)

7.1 Appendiks

QA16.4 As regards each of the following countries do you have a positive or a negative view about i Turkey (% - Total 'Positive')

